

१४८

दीर्घतमा औचथ्यः। अग्निः। त्रिष्टुप्

मथीद्यदीं विष्टो मातरिश्वा होतारं विश्वाप्सुं विश्वदेव्यम्।

नि यं दधुर्मनुष्यासु विक्षु स्वर्णं चित्रं वपुषे विभावम्॥ १.१४८.०१

यत्- यम्। होतारम्- देवाह्वितारम्। विश्वाप्सुम्- विश्वरूपम्। विश्वदेव्यम्- विश्वद्योतकम्। स्वः- स्वर्गः। न- इव। चित्रम्- असाधारणम्। विभावम्- ज्वलन्तमग्निम्। ईम्- एव। मातरिश्वा- प्राणः। मथीत्- निर्ममन्थ। यम्। वपुषे- भावनारूपाय। मनुष्यासु विक्षु- मनुष्यप्रजासु। नि दधुः- प्राजापत्यशक्तयः स्थापयामासुः। तमग्निमीडे ॥१॥

ददानमिन्न ददभन्त मन्माग्निर्वरूथं मम तस्य चाकन्।

जुषन्त विश्वान्यस्य कर्मोपस्तुतिं भरमाणस्य कारोः॥ १.१४८.०२

मन्म- ध्यानम्। ददानम्- अग्नये समर्पयन्तम्। न ददभन्त- दम्भयितुं न प्रभवन्ति। मम- मे। तस्य- ध्यानस्य। वरूथम्- वरणीयमंशम्। अग्निः। चाकन्- कामयते। उपस्तुतिम्- मन्त्रम्। भरमाणस्य- धारयतः। कारोः- कर्म कुर्वतः। अस्य- एतस्य मम। कर्म- क्रियाम्। विश्वानि- सर्वाणि दिव्यभावनानि दिव्यसामर्थ्यानि वा। जुषन्त- सेवन्ते ॥२॥

नित्ये चिन्तु यं सद्ने जगृभ्रे प्रशस्तिभिर्दधिरे यज्ञियासः।

प्र सू नयन्त गृभयन्त इष्टावश्वासो न रथ्यो रारहाणाः॥ १.१४८.०३

यम्- यमग्निम् । चित्- एव । नु- क्षिप्रम् । नित्ये सदने- सनातनधर्मे । जगृभे- गृह्णन्ति । यज्ञियासः-
उपासकाः । प्रशस्तिभिः- मन्त्रैः । यम् । दधिरे- भरन्ति । रारहाणाः- गतिशीलाः । रथ्यः-
रथवाहकाः । अश्वासो न- तुरगा इव । इष्टौ- स्वैषणायाम् । गृभयन्तः- तमग्निं गृह्णन्तः । प्र-
प्रकर्षेण । सु- सुष्ठु । नयन्त- नयन्ते ॥३॥

पुरूणि दस्मो नि रिणाति जम्भैराद्रौचते वन आ विभावा ।

आदस्य वातो अनु वाति शोचिरस्तुर्न शर्यामसनामनु द्यून् ॥ १.१४८.०४

दस्मः- दर्शनीयः । पुरूणि- बहूनि वृत्राणि । नि- नितराम् । जम्भैः- स्वज्वालाभिः । रिणाति-
हिनस्ति । आत्- अनन्तरम् । विभावा- दीप्तः । आ- समन्तात् । वने- आश्रितहृदये । रोचते-
शोभते । आत्- तदनु । अस्तुः- क्षेप्तुः । असनाम्- प्रयुक्तं गच्छन्तम् । शर्या न- बाणमिव । अस्य-
एतस्याग्नेः सर्वभूतहितक्रतोः । शोचिः- शोभायुक्तः । वातः- प्राणः । अनु वाति- अनुसृत्य गच्छति ।
पूर्णध्यानेन सर्वभूतहितक्रतुं प्राणः सेवत इति भावः । इषुर्न धन्वन् प्रति धीयते मतिरिति श्रुतेः ॥४॥

न यं रिपवो न रिषण्यवो गर्भे सन्त रेषणा रेषयन्ति ।

अन्धा अपश्या न दभन्नभिख्या नित्यास ईं प्रेतारो अरक्षन् ॥ १.१४८.०५

गर्भे- हृदयगर्भे । सन्तम्- स्थितम् । यम् । रिपवः- शत्रवः । रिषण्यवः- हिंसकाः । रेषणाः-
हिंसनप्रकाराश्च । न रेषयन्ति- न हिंसन्ति । यम् । अपश्याः- धर्मदर्शनवियुक्ताः । अन्धाः-
अज्ञानिनः । न दभन्- न दभ्रुवन्ति । अभिख्या ईम्- तमेनमभितः ख्यातं विश्वहितक्रतुमिति भावः ।
नित्यासः प्रेतारः- सन्ततप्रीतिभावनाः । अरक्षन्- ररक्षुः ॥५॥